

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Український державний університет науки і технологій

ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Кафедра підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки

В авторській редакції

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Навчально-методичні рекомендації до виконання атестаційного екзамену для
студентів освітньої програми «Соціальне підприємництво»
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання.

Електронне видання

Дніпро

2024

Упорядники: *Л. Д. Гармідер*
Г. Є. Рябик
О. Б. Яворська

Електронне видання

Схвалено групою забезпечення якості освітньої програми

«Соціальне підприємництво»

Протокол № 10 від 09.09.2024

Навчально-методичні рекомендації до виконання атестаційного екзамену/упоряд. Л. Д. Гармідер, Г. Є. Рябик, О. Б. Яворська; Укр. держ. ун-т науки і технологій, ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет». Електрон. вид. – Дніпро: УДУНТ, ННІ УДХТУ, 2024. – 14 с.

Навчально-методичні рекомендації до виконання атестаційного екзамену для студентів освітньої програми «Соціальне підприємництво» спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» (D4 Публічне управління та адміністрування») першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання.

Дана методична розробка містить необхідні рекомендації з організації атестаційного екзамену, вимоги до рівня підготовки здобувачів, перелік питань з обов'язкових компонент освітньо-професійної програми, які винесені на атестаційний екзамен.

Табл. 1

©Гармідер Л. Д., Рябик Г. Є., Яворська О. Б. упорядкування, 2024***

©Укр. держ. ун-т науки і технологій, ННІ УДХТУ, 2024

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Програма підготовки.....	6
Економіка праці та соціально-трудові відносини.....	6
Економіка підприємства.....	7
Обґрунтування управлінських рішень і оцінювання ризиків.....	9
Менеджмент у соціальній сфері.....	10
Критерії оцінювання.....	11
Список рекомендованої літератури.....	13

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний екзамен є підсумковою формою оцінювання знань студентів, які здобувають освіту за освітньою програмою «Соціальне підприємництво». Він покликаний перевірити рівень засвоєння теоретичних знань та практичних навичок, здобутих у процесі навчання, а також здатність студентів застосовувати отримані знання у сфері соціального забезпечення, публічного управління та адміністрування.

Метою атестаційного екзамену є оцінювання рівня професійних компетентностей студентів, їхньої здатності до аналізу соціальних проблем, розробки та впровадження інноваційних соціальних проєктів, ефективного управління соціальними підприємствами та використання сучасних методів адміністрування у сфері соціального забезпечення.

Програма атестаційного екзамену укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «бакалавр» зі спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» на основі навчальних програм теоретико-практичного спрямування, а саме:

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини;
2. Економіка підприємства;
3. Обґрунтування управлінських рішень і оцінювання ризиків;
4. Менеджмент у соціальній сфері.

Екзамен проводиться за білетами, складеними відповідно до цієї програми. Кожний білет складається з тестової (7 тестових завдань), теоретичної (2 теоретичних питання) та практичної частини, яка передбачає аналіз кейсу, тобто розгляд конкретної проблемної ситуації та розробку варіантів її вирішення з використанням методів соціального підприємництва та інструментів публічного управління.

Завдання готуються профільними викладачами.

Перелік компетентностей, які мають бути перевірені під час атестаційного екзамену

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Соціальне підприємництво» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», здобувач вищої освіти має набути таких **компетентностей**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі соціального забезпечення, що передбачає застосування теорій та методів соціальної політики і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ФК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

ФК2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

ФК6. Вміння планування та звітності в системі соціального забезпечення населення.

ФК11. Здатність оцінювання якості соціальних послуг.

ФК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.

ФК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

ПРН6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту.

ПРН10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.

ПРН11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення.

ПРН12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.

ПРН13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.

ПРН17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.

ПРН20. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ

Економіка праці та соціально-трудові відносини

1. Праця, її зміст і роль у розвитку людини і суспільства.
2. Трудові ресурси як соціально-економічна категорія. Економічно активне населення.
3. Структура і кількісні показники динаміки трудових ресурсів. Робоча сила. Баланс трудових ресурсів.
4. Трудовий потенціал суспільства, його характеристика, показники та структура.
5. Характеристика трудового потенціалу України.
6. Людський капітал як соціально-економічна категорія. Значення та відтворення людського капіталу.
7. Ринок праці як соціально-економічне явище. Основні складові ринку праці, його кон'юнктура, особливості та функції.
8. Зв'язок ринку праці з іншими ринками. Інфраструктура ринку праці та його сегментація.
9. Первинний і вторинний ринок праці. Внутрішній та зовнішній ринки праці. Гнучкість ринку праці та її форми: кількісна і функціональна.
10. Механізм функціонування ринку праці та його основні елементи.
11. Соціально-економічна сутність, форми й види зайнятості. Показники зайнятості.
12. Безробіття як соціально-економічне явище.
13. Державне регулювання ринку праці.
14. Соціально-трудові відносини та загальна характеристика їх системи.
15. Типи та показники стану соціально-трудових відносин.
16. Соціальне партнерство: його роль, форми та принципи. Моделі соціального партнерства.
17. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.
18. Наукова організація праці: сутність, завдання, форми.
19. Організація робочих місць. Створення сприятливих умов праці на робочих місцях, раціоналізація режимів праці та відпочинку.
20. Умови праці і фактори їх формування. Шляхи покращення умов праці.
21. Технічне нормування праці: сутність, завдання, об'єкти.
22. Класифікація витрат робочого часу.

23. Методи нормування трудових процесів.
24. Якість праці: сутність, підходи до визначення, рівні, способи підвищення.
25. Ефективність праці та її соціально-економічне значення.
26. Планування праці як важлива управлінська функція.
27. Міжнародна організація праці (МОП): історія створення, мета та завдання функціонування.
28. Організація діяльності міжнародної організації праці (МОП).
29. Роль міжнародних організацій (МОП, ЮНЕСКО, ВОЗ та ін.) в розвитку міжнародного співробітництва у сфері управління трудовими ресурсами.
30. Участь України в Міжнародній організації праці.

Економіка підприємства

1. Сутність, принципи здійснення та моделі підприємницької діяльності. Основні принципи підприємництва.
2. Історія соціального підприємництва. Соціальне підприємство: визначення, мета діяльності, правові питання.
3. Розвиток соціального підприємництва в Україні: проблеми та можливості.
4. Поняття підприємства, його цілі і роль в ринковій системі господарювання. Класифікація підприємств.
5. Правові основи функціонування підприємств. Порядок створення та реєстрації підприємств.
6. Поняття і складові компоненти зовнішнього середовища підприємств. Мікросередовище. Макросередовище.
7. Ринок і поведінка на ньому суб'єктів господарювання.
8. Типи організаційних структур і принципи управління підприємством.
9. Суть планування і його місце в управлінні підприємством. Принципи і методи планування. Оперативне та стратегічне планування.
10. Бізнес-план та його характеристика, особливості бізнес-планування в соціальному підприємстві.
11. Виробнича програма підприємства, її розроблення та обґрунтування. Показники виробничої програми.
12. Персонал підприємства: суть, класифікація та структура. Розрахунок чисельності працюючих на підприємстві.
13. Показники і методи розрахунку продуктивності праці на

підприємствах.

14. Мотивація та оплата праці: сутність, функції, державна політика і загальна організація.

15. Форми і системи оплати праці робітників.

16. Поняття капіталу, його види. Основні виробничі фонди підприємства: визначення, структура і склад.

17. Вартісна оцінка та облік основних виробничих фондів підприємства.

18. Спрацювання, амортизація і відтворення основних виробничих фондів (ремонт, модернізація, заміна).

19. Ефективність відтворення і використання основних фондів.

20. Обігові кошти підприємства: поняття, склад і структура.

21. Ефективність використання обігових коштів підприємства.

22. Нематеріальні активи підприємства: поняття склад, структура і охорона права власності.

23. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, її об'єкти та суб'єкти. Соціальне інвестування.

24. Капітальні вкладення: сутність, структура та джерела

25. Методи та показники оцінки ефективності інвестиційних проектів.

26. Інноваційна діяльність: сутність, типи та суб'єкти діяльності.

27. Система державного регулювання інвестиційної діяльності підприємств в Україні.

28. Інноваційні процеси та їх класифікація. Інновації в соціальній сфері.

29. Цінова політика підприємства. Методи ціноутворення

30. Техніко-технологічна база підприємства.

31. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва.

32. Формування і використання виробничої потужності підприємства.

33. Якість і конкурентоспроможність продукції.

34. Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий контроль.

35. Поняття про собівартість продукції. Характеристика кошторису витрат. Обчислення собівартості окремих виробів.

36. Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками.

37. Методи обліку та калькулювання фактичної собівартості. Шляхи зниження поточних витрат.

38. Поняття прибутку і доходу, джерела їх формування.

39. Загальноприйнята практика використання прибутку (доходу) підприємства. Рентабельність ресурсів і продукції.

40. Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства. Сутнісна характеристика і вимірювання ефективності виробництва. Чинники

підвищення ефективності виробництва.

41. Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємства. Практика здійснення та ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання.

42. Поняття економічної безпеки підприємства. Інтегральна оцінка економічної безпеки підприємства.

43. Можливість, необхідність та зміст антикризового управління. Національна програма антикризового господарювання.

44. Санація (фінансове оздоровлення) підприємств. Банкрутство і ліквідація підприємств.

45. Ефективність діяльності підприємств виробничої та соціальної сфери.

Обґрунтування управлінських рішень і оцінювання ризиків

1. Поняття управлінських рішення: визначення, класифікація, критерії соціальної ефективності і якості.

2. Відповідальність суб'єктів управлінських: законодавча база, засоби державного контролю.

3. Економічна ефективність і соціальна справедливість управлінських рішень: дилема визначення, аспекти і показники аналізу.

4. Державно-приватне партнерство: економічне і правове підґрунтя

5. Поняття господарського ризику і ринкової невизначеності.

6. Господарські ризики соціально-значущих проектів.

7. Математична оцінка ризиків: розрахунок коефіцієнтів варіації та семіваріації.

8. Шкала оцінки сприйнятливості підприємницьких ризиків.

9. Математичний апарат і сутність теорії ігор в формалізації підприємницьких ризиків соціально-значущих проектів.

10. Методика побудови Матриці прибутків (платіжної матриці) як інструменту моделювання ситуації невизначеності.

11. Критерії прийняття господарських рішень в умовах невизначеності. (Лапласа, Вальда, Севіджа, Гурвіца).

12. Формальні ознаки домінуючого господарського рішення соціально-значущих проектів.

13. Методика побудови матриці втрат за Севіджем.

14. Суб'єктивна корисність в прийнятті господарських рішень (за Д. Бернуллі).

15. Функція корисності для особи, яка приймає рішення, і окремі

випадки її існування.

16. Суспільна корисність соціально-значущих проектів: основні джерела формування економічного результату.

17. Формальні ознаки раціональності управлінських рішень.

18. Поняття лотереї в аналізі оптимальності господарських рішень.

19. Психологічні аспекти оцінки ризику особи, яка приймає рішення.

20. Вплив психотипу особистості на характеристики і якість прийняття господарських рішень.

21. Психолінгвістична організація отримання експертної інформації щодо соціально-значущих проектів.

22. Зміст і призначення інформаційних систем підтримки прийняття рішень.

23. Класифікація проблем і рішень організаційного управління.

24. Ризики інвестиційних і соціально-ефективних проектів

25. Господарські заходи із зниження ризиків.

26. Страхування ризиків (приклади за певними ВЕД і господарськими ситуаціями).

27. Самострахування суб'єктів господарювання: фінансове-правове підґрунтя.

28. Економічні показники-критерії якості управлінських рішень і оцінки ризиків для різних ВЕД.

Менеджмент в соціальній сфері

1. Класифікаційні види соціального управління.

2. Характеристика видів менеджменту.

3. Передумови виникнення науки управління.

4. Школа наукового управління. Класична (адміністративна) школа управління

5. Школа людських відносин. Школа поведінкових наук.

6. Школа науки управління або кількісна. Емпірична школа управління.

7. Основні етапи розвитку управлінської науки в Україні.

8. Наукові підходи до менеджменту.

9. Зміст загальних принципів управління.

10. Сутність та види організацій.

11. Формальні й неформальні організації. Фактори впливу на організацію та їх видова класифікація.

12. Внутрішнє та зовнішнє середовище організації.

13. Характеристика планування як функції менеджменту.
14. Характеристика організації як функції менеджменту.
15. Характеристика мотивації як функції менеджменту.
16. Контроль та координація як функції менеджменту.
17. Специфічні функції менеджменту та їх класифікація.
18. Характеристика, переваги та недоліки традиційної та органічної структури.
19. Характеристика, різновиди, переваги та недоліки лінійної структури.
20. Характеристика, різновиди, переваги та недоліки функціональної структури.
21. Характеристика, різновиди, переваги та недоліки лінійно-функціональної структури.
22. Поняття та загальна характеристика керівництва.
23. Основні фактори та визначальні аспекти керівництва.
24. Форми впливу та влади.
25. Характеристика та класифікація стилів керування
26. Сутність, характеристика, типи та теорії лідерства.
27. Загальна характеристика сучасного лідера.
28. Теорії лідерства.
29. Сутність конфліктів та причини їх виникнення.
30. Види та типи конфліктів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Результат відповіді студента оцінюється за шкалою до 100 балів. Бали розподіляються так:

Загальна кількість балів за виконання тестового завдання – 35 (вага кожного тестового завдання – 5 балів);

Максимальна кількість балів за відповідь на теоретичні питання – 40;

Максимальна кількість балів за аналіз кейсу – 25.

При цьому враховується повнота і правильність відповідей, логічність і аргументованість висновків, практичне застосування знань у вирішенні кейсів, комунікативні навички та здатність до публічного виступу

Якщо відповідь студента на атестаційному екзамені не відповідає вимогам рівня атестації (оцінка 0-50 балів), комісія ухвалює рішення про те, що студент не пройшов атестацію, що відображається в протоколі засідання.

Шкала оцінювання за 100 бальною системою та її відповідність 5-ти бальній системі наведена у таблиці 1.

Таблиця 1 – Критерії оцінювання

Критерії оцінок	Оцінка в балах	Традиційна оцінка
Відмінно - завдання виконане повністю, відповіді обґрунтовані, висновки й пропозиції аргументовані й оформленні належним чином.	96-100	Відмінно
ДУЖЕ ДОБРЕ –завдання виконане повністю, але припущено незначних неточностей в розрахунках або оформленні; або за умови належного оформлення завдання виконано не менше як на 85%.	86-95	Відмінно
ДОБРЕ –завдання виконане повністю, але припущено незначних неточностей в розрахунках або оформленні; або за умови належного оформлення завдання виконане не менше як на 80%	67-85	Добре
ЗАДОВІЛЬНО –завдання виконане не менш як на 70% за умови належного оформлення; або не менш як на 60% за умови припущення незначних помилок у розрахунках або оформленні.	61- 66	Задовільно
ДОСТАТНЬО –завдання виконане не менш як на 60% за умови належного оформлення; або за умови припущення незначних помилок у розрахунках або оформленні.	51- 60	Задовільно
НЕЗАДОВІЛЬНО –завдання виконане менш як на 60%, припущені принципові помилки в розрахунках і оформленні.	35 - 50	Незадовільно
НЕЗАДОВІЛЬНО –завдання виконане менш як на 50%, припущені принципові помилки в розрахунках і оформленні.	< 35	Незадовільно

Тривалість виконання завдання — 2 академічні години (120 хвилин).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. Ст.144.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.
3. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971р. № 322-VIII. Відомості Верховної Ради України, 1971, додаток до № 50. Ст. 375.
5. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. Відомості Верховної Ради, 2019, № 19. Ст.74.
6. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. Відомості Верховної Ради України, 1995, № 17. Ст.121.
7. Про підприємства в Україні: Закон України. Відомості Верховної Ради України від 27 березня 1991 р. № 24.
8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України, 1991, № 47. Ст.646.
9. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. Відомості Верховної Ради України, 2002, № 36. Ст.266.
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. Відомості Верховної Ради України, 2012, № 19-20. Ст.166.
11. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: нормативно-правові акти, затверджені Міністерством фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
12. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах) : [навч. посіб.]. – «Новий Світ-2000». – 2016. – 240 с.
13. Баєва О. В. Основи менеджменту : практикум / О. В. Баєва, Н. І. Новальська, Л. О. Згалат-Лозинська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2017. – 522 с.
14. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор - Видавництво, 2016. – 378 с .Буряк П.Ю., Карпинський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.

15. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навчальний посібник.- К.: ЦУЛ, 2009.- 420 с.
16. Главацька О. Л. Менеджмент соціальної роботи як різновид соціального управління : [курс лекцій] / О. Л. Главацька. – Тернопіль : ТДПУ, 2019. – 65 с.
17. Гріфін Р. Основи менеджменту : підручник для студ. екон. спец. / Р. Гріфін, В. Яцура. – Львів : БаК, 2017. – 605 с.
18. Дєдов Є. Г. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. для студ. спец. "Соціальна робота", "Соціальна педагогіка" / Є. Г. Дєдов. – Луганськ : Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2016. – 164 с.
19. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л., проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Кондор, 2020. 700 с.
20. Економіка підприємства. : Навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : Видавництво Ліра-К, 2020. – 596 с.
21. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. В. Калина. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. – 498 с.
22. Клейнер Я. С. Прийняття рішень: моделі і системи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Донецький держ. ун-т управління.- Донецьк: ДДУУ, 2011.- 232 с.
23. Комарницький І. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / І.М. Комарницький, Г. О. Комарницька. – Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2016. – 424 с.
24. Лукашевич М. П. Менеджмент соціальної роботи : теорія і практика : навч. посіб. для студ. вузів / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – Київ : Каравела, 2017. – 296 с.
25. Назарчук Т. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Т. В. Назарчук, О. М. Косіюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 559 с.
26. Практичний посібник з підготовки техніко-економічного обґрунтування та застосування методики проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства/ Програма розвитку державно-приватного партнерства Бізнес Центр «Горизонт», К. – 2009. – 100 с.
27. Тимошко Г.М. Менеджмент соціальної роботи : навчальний посібник / Т. М. Тимошко. – Ніжин : Видавець ППМ.М., 2011.– 308с.